

 <https://doi.org/10.30563/turklad.1107674>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by

programında bu makale taranmıştır

Makale Bilgisi / Article information

Makale Türü / Article types	: Araştırma Makalesi / Research article
Geliş Tarihi / Received date	: 25.04.2022
Kabul Tarihi / Accepted date	: 08.12.2022
Yayın Tarihi / Date published	: 20.12.2022

Atıf / Citation

Oltinbek, O. (2022). Özbek Şairi Rauf Parfi'nin "Kırım Hayalleri" Şiir Dizisi. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi / International Journal of Turkic Dialects (TÜRKLAD)*. 6. Cilt, 2. Sayı, 369-382.

ÖZBEK ŞAİRİ RAUF PARFİ' NİN "KIRIM HAYALLERİ" ŞİİR DİZİSİ

"Kırım Hayalleri" series of poems by the Uzbek poet Rauf Parfi

Olim TOLABOYEV¹

Öz

Rauf Parfi, 1960'lı yıllardan sonra ölümüne kadar Çağdaş Özbek edebiyatına damgasını vuran önemli şairlerdendir. Parfi'nin, yazdığı şiirler bütün Türk dünyasını da kucaklayan, onların sıkıntılarını dile getiren, onların sesi olan, aynı zamanda tarihe not düşen eserlerdir. Bundan dolayı Parfi Türk dünyasının en önemli şairleri arasında da yer alan bir şahsiyettir. Şairin Kırmıllılara ilgisi çocukluk yıllarında ilk eğitimini aldığı baba dostu Kırmımlı Abdulla Ağa ile başlar ve artarak devam eder. Öyle ki, Kırım ve Kırım Türkleri ile ilgili verdiği eserlerden dolayı çevresi onu "Kırım Tatar Şairi" olarak anar. Türklük şuuru ve insanlık sevgisi yüksek şair, Kırmımlıların uğradığı haksızlığı, yaşadıkları sıkıntıları dile getiren pek çok şiir yazmıştır. Aslında şiir dizisi oluşturan bu şiirlerin bir kısmı farklı kitaplarda yayımlanmış, bazılarının sadece bir kısmı bazı şiirlere bölüm olarak eklenmiş, bazıları ise sadece şairin notlarında kalmıştır. Rauf Parfi'nin günümüze kadar bir bütün olarak yayınlanmamış "Kırım Hayalleri" şiir dizisi, önce özel notları, sonra yayımlanmış kitapları, dostlarının bu konuda yazdıkları ve hatıraları derinlemesine araştırılmış böylece dizi tamamlanmıştır. Bunlar yapılırken şairin bu konuda yazdıkları zaman zaman örnek olarak verilmiş ve şiir üzerinde bazı yorumlar da yapılmıştır. Söz konusu dizi 1964-1965 yıllarında yazılmıştır. Dizideki şiirler, vatanından kitleler halinde sürgüne gönderilmiş ve yabancı ülkelerde yaşamak zorunda kalmış Kırım Türklerinin acı kısmeti ve doğdukları yurda dönme yolundaki millî bağımsızlık hareketleri konusundadır. Makalede "Kırım Hayalleri"ndeki şiirler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir Dizisi, Serbest Nazım, Kırım Sürgünü, El Yazması Nüsha, Şiir Varyantları

¹ Doç. Dr., Öğretim Üyesi, Alisher Nevai Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi, Taşkent/ÖZBEKİSTAN. El-mek: olim.oltinbek.14@gmail.com

 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0436-4384>

Abstract

Rauf Parfi is one of the important poets who left his mark on Contemporary Uzbek literature from the 1960s until his death. The poems that Parfi wrote are works that embrace the whole Turkic world, express their troubles, are their voices, and also make a mark on history. Therefore, Parfi is an important figure among the most important poets of the Turkic world. The poet's interest in the Crimean people begins with his father's friend Abdulla Ağa, from whom he received his first education in his childhood, and continued increasingly. Because of this interest, his works on Crimea and Crimean Turks, his circle called him "Crimean Tatar Poet". A poet with a high consciousness of Turkicness and love for humanity; he wrote many poems expressing the injustice suffering of the Crimean people and the troubles they experienced. In fact, some of these poems, which constitute a series of poems, were published in different books; only some of them were added as chapters to some poems, and some remained only in the notes of the poet. In this study, firstly the private notes of Rauf Parfi's poem series " Kırım Hayalleri ", which has not been fully published and collected until today were searched. Then the published books, the writings of his friends on this subject and their memories were investigated in depth, thus the series was completed. While these were being done, the poet's writings on this subject were given as an example from time to time and some comments were made on the poem. The series in question was written in 1964-1965. The poems in the series are about the bitter fate of the Crimean Turks who were exiled from their homeland in masses and had to live in foreign countries, and the national independence movements on their way back to their homeland. In the article, the poems in the "Kırım Hayalleri" were examined in detail.

Keywords: Series of Poems, Free Verse, Exile from Crimea, Manuscript Copy, Variants of Poetry.

1. Giriş

Rauf Parfi, dizi şiir veya şiir dizisi denilebilecek aynı temalı, birçok şiir yazmıştır. Aynı temalı bu şiirlerden şairin adamı bizzat kendisinin verdiği ve arşivindeki belgelerde bahsettiği "Kırım Hayalleri" adı verilen Kırım'la ilgili olanlar önemli bir yer tutar. Bunun nedeni dizinin konusu, farklı bediiyatı, sosyal-politik coşkusu ve hümanizmidir. Bu diziler, bir yandan şairin fikir ve duygu dünyası yanında belli konu ve meselelere yaklaşımını, hatta insani ilişkilerini de gözler önüne sererken diğer yandan içinde bulunduğu toplumun durumunu, meselelere yaklaşımını, bürokrasinin meselelere bakışını ve tavrını yansıtır. Çalışmaya konu olan dizideki şiirlerin tasvir merkezinde doğduğu yurdundan merhametsizlerce kovulmuş Kırım Türklüğü yer almıştır.

Sürülmüş Kırımlılar konusu Özbek edebiyatında ilk olarak Rauf Parfi tarafından kaleme alınmıştır. Bunun nedenini şöyle açıklayabiliriz: ilkönce şairin çocukluk yıllarını yurtdışı edilmiş Kırımlılar ile birlikte yaşadığını belirtelim. Bu dönemi anlatırken Parfi,

"Babamın birçok arkadaşları vardı. Tümü eski Ceditçiler, ölümden kurtulanlardı. Hepsi aydın, okumuş insanlardı. Hepsi de dünya çapında fikir adamlarıydı. Edebiyatla ilgilenirlerdi. Ama hepsinin başına bin bir türlü belâ gelmiş, devir onların ellerini bağlamıştı. Abdal diye birisi vardı. 1944 yılında Kırım'dan sürülmüştü. Dört yaşına geldiğimde o bana Rus alfabetini öğretmişti. Gördüklerim, bildiklerim beni oldukça etkilemişti. Şimdi anlıyorum ki, kalbimde Vatan duygusunu coşturan etken bu insanların hayatı ve hikâyeleri olmuştur." (Rahmat, 2015: 69) cümlelerini kullanır.

İkinci sebebi de öğrencilik yıllarında şairin Kırım Türkleri ile daha sıkı ilişkiler kurmasıdır. Bu sıkı ilişkiyi Parfi'nin,

"Üniversitede okuyorduk. Grubumuzda tek Kırım Tatarı vardı: Ayder Osman. Her zaman son derece ciddi idi. Bir yerlere gidip geliyordu. Durmadan hareket ediyordu. Sonradan öğrendik: bu dönemde Kırmılıların yurda dönme çabaları başlamıştı... 1963 yılından itibaren Kırım Türklerinin millî bağımsızlık hareketleri başladı. Ben de onlara katıldım. Vatan uğrunda, insanî haklar yolunda cesurca mücadele etmeyi bu halktan öğrendim. Toplantılarına katıldım. Konuştum. Büyük bir defterleri vardı. Kırım Türkleri kendi vatanına dönmeli, diyenler imza atıyorlardı bu deftere. İmza atanlar arasında Saharov, Şostakoviç, Yevtuşenko da vardı. Özbek yazarlarından yalnız ben imza atmıştım. İşte bu dönemde 'Kırım Hayalleri' diye adlandırdığım Şiir Dizimi yazmıştım. Dizide yirmi şiir vardı. El yazısı halinde yaygınlaşmıştı. Bu şiirlerimin üçü "kurtuldu": 'Bahçesaray Çeşmesi' (...),² 'Kırmılı Annenin Hicretteki Ninnisi' (Parfi, 1975: 52-53)³, 'Hicret'⁴ Başka şiirler kaybolmuştu. Bu dönemde bana 'Kırım Tatar şairi' diyorlardı..." (Öktam, 1990: 16-17)

cümlelerinden anlıyoruz.

Rauf Parfi'nin özel arşivini incelerken, kaybolduğu zannedilen şiirlerin bazıları bulunmuştur⁵ Bu arşivde Rauf Parfi'nin şiirlerinin daktiloyle yazılmış nüshaları da bulunmaktadır. Bunların arasında "Kırım Hayalleri" dizisindeki şiirler de var. 1965 yılında yazılmaya başlamış bu dizinin ilk sayfasından "*Rauf Parfi. Kırım Hayalleri*" ibaresi vardır. Türk yazarı Sabahaddin Ali'nin "*Niçin, güzel yârım, niçin/Seni benden ayırdılar?*" mısraları sayfa ortasına yazılmış ve epigram olarak kullanılmıştır.

Düzensiz durumda bulunan daktilo nüshaları arasındaki "*Bayağı Kesirler*", "*Vatan*", "*Hicret*", "*Bahçesaray Çeşmesi*", "*Haydi, Kalk, Haydi, Kalk...*", "*Arkadaş, Sendedir Hayalim...*", "*Şefikâ, Sitemkâr Dansöz...*" gibi şiirlerin sonunda "*Kırım Hayalleri*" Şiir Dizisinden" kaydı vardır. Bu kayıtlar, bazen daktiloyle bazen el yazısıyla yazılmıştır. İncelediğimiz şiirlerin arasında sadece biraz önce saydığımız yedi şiirin sonunda "*Kırım Hayalleri*" kaydı bulunmaktadır.

"*Vatan*" şiiri "*Tüm insanlığın rızka ve hakkı...*" mısraı ile başlayıp, "*Kucağında rahat ettiğim Vatanım*" mısraıyla bitiyor. Şiir, serbest tarzda yazılmıştır. Bu şiir hiçbir kitapta yayınlanmamıştır. Bu demektir ki, şair, "*Vatan*"ı müstakil şiir olarak yayınlama imkânı bulamamıştır. Rauf Parfi 1967 yılında "*Vietnam Hakkında Şiir*"ini yazmış ve "*Vatan*" başlıklı şiirini bu şiire ilave etmiş, böylece şiiri yayınlamayı başarmıştır.

Sovyetler Birliği, Amerika'yı Vietnam'ı viran etmiş ve kana batırmış devlet olarak tanımlar ve suçlar. Bu konuda Rauf Parfi'nin fikri bambaşkadır. O şiirinde "*Vietnam ikiye bölünmüş bir ekmeğe*" diye güzel bir benzetme yapar ve ekmeğin bir parçasına Sovyetler Birliği'nin müddeî olduğunu kasteder. "*Vatan*" şiirindeki "*Kismetleri tehdit eden tehlike*" kelimeleri SSCB'ye ait değilmiş gibi sanki. Şiirde Kırmılıların faciasından söz edilmemiş gibidir. Aslında, aşağıdaki mısralar vatanından kovulmuş Kırım Türklerinin feryatlarıdır:

Yovuzlikka toshlar, Xarsanglar ko'nishsin / Yavuzluğa taşlar, kayalar alıshsin,

Hey yo'q / Hey, yok

Kindik qoni to'kilgan yerga / Göbek kanı dökülen yere

² Aslında şiir "Bahçesaray Fonteni (Bahçesaray Çeşmesi)" diye adlandırılmıştır (Parfi, 1981: 20).

³ Mezkûr şiir, 1965 yılında değil, 1973 yılında yazılmıştır. Kaynaklarda şiirin başlığı "Hicrette Anne Ninnisi" şeklindedir, bk. (Parfi, 1975: 52-53).

⁴ "Hicret" şiiri 1990 yılına kadar hiçbir kitapta yayınlanmamıştır. Bize göre şair yayınlanmış başka bir şiirinden bahsediyor.

⁵ Rauf Parfi'nin özel arşivine ait bu el yazısı nüshalar günümüzde Özbek şairi Çarşam Röziyev'de bulunmaktadır. "Kırım Hayalleri" Şiir Dizisindeki şiirlerin mevcut varyantları daktiloyle yazılmış nüshalardır. Makalede bundan sonra daktilo ile yazılmış nüsha ibaresi DYN kısaltmasıyla, Çarşam Röziyev'de bulunan Raufparfi'ye ait özel arşiv RÖA. Kısaltmasıyla, Rauf Parfi'ye ait özel arşivin kendisinde bulunduğu şair Çarşam Röziyev ise ÇR kısaltması ile gösterilecektir.

Yurak qoni to'kilsin odamning / Yüreğinin kanı dökülsün adamın... (RÖA, ÇR, DYN)

Bu mısralarda Kırimlıların derdi ve cesareti aksettirilmiştir. Halkı vatanından ayırmak mümkün, ama halkın kalbinden vatan sevgisini silmek imkânsızdır. Böyle girişimler vatan sevgisini daha da pekiştirir. Vatan uğrunda mücadele edenleri yenmek mümkün değildir.

Bu meşum sürgün Sel'in eserinde

"18 Mayıs 1944 tarihinde Kırim Türkleri, hafızalarından hiçbir zaman çıkaramayacakları, gelecek dönemlere de damgasını vuran bir insanlık dramı ile karşı karşıya kalmışlardır..."

Yarımada'da tanyerinin kanla bulanmış gibi ağardığı 18 Mayıs 1944 tarihinde, tüm Kırim halkı vatanından kovulmuş ve katledilmiştir. İnsanlık tarihinin en gaddar, merhametsiz ve insanlık dışı soykırımı ile sürgün gerçekleştirilmiştir. "(Sel, 1997: 121)

şeklinde ifade edilirken «Moskovskie novosti» gazetesinin 9 Nisan 1989 tarihli 15. sayısında,

"Gece saat ikide Kırim Türklerinin oturdukları yer NKVD tarafından kuşatıldı. Her eve girdiler ve Kırimlıların on dakika içerisinde kamyonlara binmelerini emrettiler. Gece yarısında ansızın uyandırılan, ne olduğunu anlayamayan zavallı insanlar kamyonlarla istasyona getirildi ve kimisi Ural'a, kimisi Orta Asya'ya gönderildi." (Pulatov, 1989: 7-10).

biçiminde anlatılmıştır.

Rauf Parfi "*Hicret*" şiirinde (1964)⁶ vatanından kovulan Kırim Türklerinin acıklı durumunu şöyle ifade eder:

Jo'nat-Jo'nat, / Gönder, gönder.

Qirim vokzali. / Kırim istasyonu.

Hijrat. / Hicret.

Vagonlarga ortildi xalq / Vagonlara dolduruldu halk.

Go'yo tonna-tonna go'sht, / Sanki tonlarca et gibi,

Eshiklar yopildi taqa-taq / Kapılar kapandı tak tak. (RÖA, ÇR, DYN)

Peki, bu eziyetlerin nedeni neydi? Yurtdışı edilmiş halkın suçu neydi? Bakın, ne diyorlar? Bu halk hain imiş, ihanet etmiş! Vatan savaşına altmış bin kişiyi göndermiş halkı böyle suçlamak mümkün mü? Aslında bu sadece bir bahaneydi. Bunu hisseden şair "dâhi" ye şöyle soru soruyor:

Qani aytib ber, dohiy! / Peki, söyle bana, dâhi!

Butun bir elatning nedir gunohi? / Bu milletin suçu nedir?

Bu cevabı olmayan bir sorudur. Rauf Parfi bunu anlıyor. O yüzden cevabı kendisi verir, kendisi hükmeder:

Qalq, dohiy, qalq! / "Kalk, dâhi, kalk

O'nta haromi, / On harami

Yuzta sotqin bo'lmog'i mumkin. / Belki de yüz hain olabilir,

Lekin sotqin bo'lmas butun xalq / Ama bütün halk hain olmaz."

İnsanlar Sovyetlerin vagonlarına "*tonlarca et gibi*" atılır. Şair Kırim Türklerinin vagonlardaki acılı durumunu

⁶ RÖA, ÇR, DYN

Qalashib yotibdi / İnsanlar yatıyor
O'tin yonlig' olomon / Sanki odun gibi
Go'yo papiros qoldig'i / İzmaritler gibi yatıyor
Tutun yonlig' olomon / Duman misalidir kalabalık.

mısralarıyla tarif eder.

Şair, sürgün sırasında bir anne ile bebeğini anlatıyor. Aşağıdaki son derece acıklı mısraların sonunda, yaşananları bir halka yapılmış hakaret kabul eden şair cevabı bilinen ama dillendirilemeyen ,

Bolasini allalar juvon / Bebeğine ninni söylüyor kadın
Mitti qo'llar izlaydi mamma, / Bebek minicik elleriyle arıyor memeyi
Nima qilsin, munlug' ayolning / Ne yapabilir, zavallı kadın
Ko'kragida suti yo'q, ammo. / Memesinde süt yoktur ama
Bolalar hayron, / Bebekler şaşkındır.
Hayron ma'shum taqdirga, / Şaşıyorlar meşum kismete,
O'layotgan go'dakka qarar, / Bakıyorlar can vermekte olan bebeğe,
O'layotgan kampirga. / Ölmekte olan yaşlıya bakıyorlar.

“Bu hakaret niçin?” şeklindeki soruyu soruyor şair. Buna cevap yok...

“Hicret” şiiri şöyle başlıyor:

“Hitler... Cadı Hitler,
Acele edin... Acele edin...”

Bir yönden bu kelimeler şiirin muhtevasına uymamış gibi geliyor. Ama öyle değil. Bu kelimeler tırnak işaretiyle yazılmıştır. Burada tırnak işareti belli poetik görevi yerine getiriyor. Bu kelimeleri Kırım Türklerini yurdundan sürmek zorunda olanlar söylüyorlar. Onlar kendilerinin kötü işlerini gizlemek için Hitler’e sövüyorlar. Ama kendileri daha iğrenç işleri yapıyorlar: mert evlatları vatani korumak için can alıp, can vermekte olan insanların yakınlarını savaşın devam ettiği vakitte doğdukları yurtlarından sürüyorlar, bütün mallarını gasp ederek bir yurdu boşaltıyorlar, soykırım yapıyorlar...

Şair, şiirin sonunda bu tarihi şöyle belirtiyor: “*Lenin'in yüzyılı. 44. yıl.*” Neden “Lenin’in yüzyılı”? Neden “XX yüzyıl” demiyor şair? Burada acı bir kinaye vardır. Çünkü bu facialar dünyaya adalet vad ederek iktidara gelen Bolşeviklerin, bağırıp çağıran Lenincilerin yaptıklarıydı. Vadettikleri ile yaptıklarını milletin karşılaştırması, gerçeği görmesi için şair bu soykırma “*Lenin'in yüzyılı./44. yıl.*” diye tarih düşer.

Şairi isyan ettiren, bu kadar duygulandıran facianın dehşetini daha iyi anlamak için şu rakamlara bakmak yeterlidir. Özbekistan Sovyet Cumhuriyeti Disiplin Bakanlığı Bakan yardımcısı, general M. Beglov’a göre Özbekistan’a yaşlılar, kadınlar ve çocuklardan ibaret 151 424 Kırımlı getirilmiştir. Bir ay sonra bunlardan sadece 40 000 kişi hayatta kalır. 110 000 den fazla Kırım Türkü, yaşadığı coğrafyadan ve iklimden farklı bir coğrafya ve iklimle alışamadığı için açlık ve hastalıklar yüzünden vefat eder (Pulatov, 1989: 7-10).

Özbek halkının misafirperver, konuksever olduğunu çok iyi bilen Sovyet rejimi Özbeklerin soydaşları ve dindaşlarına yardım yolları kapatılmıştır. Bu durum Rauf Parfi'nin mısralarına da yansır.

Kunlar kechdi. / “Günler geçti.

Kunlar zahar ichdi, qon kechdi... / Günler zehir içti, kan içre yürüdü...

O'zbekiston / Özbekistan.

Tushirildi tonna-tonna go'sht, / İndirildi tonlarca et,

Dedilarki: ehtiyot bo'ling, o'zbeklar!.. / Dediler ki: “Dikkatli olasınız, Özbekler!...

Bular - sotqin. / Bunlar haindirler.

Bular – yomon. / Bunlar çok kötü.

Bularni sevmangiz, / Bunları sevmeyin,

O'ylab bering non... / Düşünün biraz, ekmek verirken...” (RÖA, ÇR, DYN)

Mevcut yönetim sistemiyle böyle bir münasebet şairin “Bayağı Kesirler” (1965)⁷ şiirinde de hissedilir. Lirik kahramanın fikrine göre, onun yaşadığı yüzyılda büyük bir iş gerçekleştirilmiştir. “İnsanlığın asırlarca süregelmekte olan hastalığı, yani yarası var idi. Bunun adı ‘Kör bağırsak’tır”, diyor şair. Şaire göre bu “kötü kesir (lüzumsuz uzuv)” dir. Bu yara insanlığa bu güne değin dert oldu. Onu kesmek, atmak gerek. Bunun için ise büyük bir “cerrah” gerekir. İşte bu “cerrah” Vladimir Lenin idi. Evet, gerçekten:

Kerek edi bir buyuk jarroh, “Lâzım idi büyük bir cerrah,

Toki uni yulib tashlasin, / Ta ki onu koparsın,

Toki erkin yashasin Jahon. / Ta ki özgür yaşaya Cihan.” (RÖA, ÇR, DYS)

Ama böyle yapmakla problem çözülmüş mü? Şiirde bu soruya olumlu cevap yoktur. “Ama hâlâ ağrıyor ipek ile dikilmiş yaralar” diye yazıyor şair. Demek ki, bir yarayı keserken, başka bir yara oluşmuştur. Bir de “ameliyat”tan sonra da problem çözümsüz kalmıştır. Şiirin sonundaki hulâsa böyle karar vermemize sebep oluyor:

Biroq muammodir, / “Ama problemdir.

Muammo hamon - / Problem hâlâ.

Oddiy kasrlar... / Bayağı kesirler... ”

Ne demektir “Bayağı kesirler” ? Şair bunlardan bazılarını birer birer sayıyor:

V'etnamda otilgan o'q, / “Vietnam’da atılmış ok,

Turkiyada yupun bir bola. / Türkiye’de çıplak bir çocuk.

Alambamadan uchgan chinqiriq. / Alambama’ da koparılan çığlık.

Vatanidan juda bo'lgan xalq. / Vatanından cüda olmuş halk,

Stalinni asragan zamon... / Stalin’i koruyan zamane...”

İlk önceki üç olay Lenin’in kurduğu rejimle ilgili değil diyebiliriz. Ya son ikisi? İşte şairin amacı bunu vurgulamaktır. Büyük “ameliyat”ın yapıldığı yurttan halkın göbek kanı dökülmüş, halk vatanından kovulmaktaydı. Bu işi yaptıran Stalin’i zamane koruyor, övüyor. Şiirdeki “Stalin’i” kelimesi el yazısı nüshalarda, yayınlarda “O yavuzları” şeklinde değiştirilmiştir. Demek ki, Rauf Parfi, Stalin’in cinayetlerine telmih yapıyor. Şaire göre böyle insanı himaye etmeye çalışmak, insanları hor görme; onların şahsına, hakkına, ırzına, vatanına

⁷ RÖA, ÇR, DYS.

tecavüz etmek demektir. Stalin "Büyük cerrah"ın devamcisıdır. Ama "ameliyat"tan önce problem olan dert "hâlâ problem"dir. Şairin poetik hulâsası böyledir.

Şiirdeki tek mısra Kırım Türkleri hakkındadır: "*Vatanından cüda olmuş halk*". Aslında, söylenmek istenen cümle budur. Yoksa Rauf Parfi bu şiiri "*Kırım Hayalleri*" Şiir Dizisine ilâve etmezdi. Hem de ilk şiir olarak. Bu ise şairin zamaneye nefretinin Kırım sürgünüyle ilgili olduğunu kanıtlıyor.

"*Bahçesaray Çeşmesi*" (1965)⁸ Rauf Parfi şiire Rus şairi Puşkin destanı başlığını vermekle kendi poetik amacını gizlemiştir. Bir de Bahçesaray Çeşmesi timsalinde çocuklarından ayrılarak ağlamakta olan Vatan sembolünü canlandırmıştır. Bahçesaray Çeşmesi, çocuklarından mahrum kalmış, karanlık gelecek kaygısıyla yüreği paramparça olmuş, yabancıların ayağı altında çiğnenmiş ve hor görülmüş ana yurt sembolüdür. O, hasret kucağında ama derdini kimseye söyleyemiyor. Sadece için için ağlıyıp durmadan yaşlarını akıtır.

Ko'rganingni ayta bilmaysan, / "Gördüğünü söyleyemezsin,

Bir gap ayta olsayding zora... / Tek kelime söyleyebilseydin keşke... "

(*Bahçesaray Çeşmesi*, RÖA, ÇR, DYN)

diye hayıflanır şair. Bahçesaray Çeşmesi birilerini bekliyor, birilerinden necat, mutluluk istiyor. Sovyetler tarafından "kahırlı, şefkatsiz gedalar" tahttan indirildi. Ama vaat edildiği gibi olmadı.

Kechdi asr, yillar va oylar / "Geçti asır, yıllar ve aylar,

Haqiqiy baxt kelmadi biroq / Gerçek mutluluk gelmedi fakat", (*Bahçesaray Çeşmesi*, RÖA, ÇR, DYN)

diye yazıyor şair elemle el yazısı varyantların birinde. Daha da kötüsü 40'lı yıllarda tüm sevincinden de oldu:

Qirqinchi yillarning / "Kırkli yılların boranı

Sevinchingdan ayirdi, hayot! / Sevincinden ayırdı, heyhat!" (*Bahçesaray Çeşmesi*, RÖA, ÇR, DYN)

Burada o meşum faciaya işaret ediyor şair. Şu mısralardan sonra Sovyet dönemi yayınlarına alınmamış dört bent daha vardır⁹. Şiirin el yazısı şekli şöyledir:

Qirqinchi yillarning / Kırkli yıllarının boranı

Sevinchingdan ayirdi, hayot! / Sevincinden ayırdı, heyhat!

Shu aziz, shu go'zal dunyoni / Şu aziz, şu güzel dünyayı

Hayot, tashlab ketdilar kushod. / Mecburen, bırakıp gittiler, heyhat.

Yana yillar kechdi, yana yer / Yine yıllar geçti, yine yerin

Boshlarida navjuvon libos. / Üzerinde çok güzel elbise.

O'sha jannat, o'sha gul diyor, / Aynı cennet, aynı gülistan diyar,

Qirimli yo'q Qirimda halos. / Kırimli yok Kırım'da fakat.

O'sha bog'lar va o'sha vodi, / Aynı bahçe, aynı vadiler,

⁸ RÖA, ÇR, DYN

⁹ Rauf Parfi, şair Azam Oktam'la sohbetinde Sovyet dönemi yayınlarında "Bahçesaray Çeşmesi" şiirinden düşürülmüş parça olarak şu iki bendi okuyor: Göğe erdi özlem ağacı, / Ağla Kırım, ağla şimdi gökyüzü. / Ne oluyor, insanlar, söyleyin... Kırım var, / Ama Kırimlılar yok. / Söyleyin bana, nerede adalet, / Söyleyin, nerede insanî hukuk. / Bu ne hâldir. Bu nasıl durum / Kırım var, ama Kırimlılar yok.

*O'sha bo'ston va musaffo ko'k. / Ayni gülzar ve berrak gökyüzü,
Lekin yo'qdir sevgan avloding, / Ama yoktur sevdiğin evladın,
Qırım bor-u, qırımlılar yo'q. / Kırım var, ama Kırımlılar yok.
Yuraklar o'rtanar beomon, / Yürekler yanıyor durmadan,
Kimlar quvg'in qildi bu xalqni?! / Kimler sürdüler bu halkı?!
Hech qachon. Hech qachon. Hech qachon! / Asla. Asla. Asla! (Bahçesaray
Çeşmesi, RÖA, ÇR, DYN)*

Ona-tuproq – har kimning haqqi! / Ana toprak herkesin hakkıdır!

“Kırım var, ama Kırımlılar yok” mısraı okuduğu zaman okuyanın çoğu ‘bu şiir Kırım’da yazılmamıştır’ diye tahmin eder. Sonradan bu tahminimizin doğru olduğu anlaşıldı. Şiirin şimdi Özbek şairi Çarşam Röziyev’in elinde bulunmakta olan daktiloyla yazılmış nüshasında “Bahçesaray Çeşmesi” ve “Şefikâ, Sitemkâr Dansöz” şiirlerinin altında “‘Kırım Hayalleri’ Şiir Dizisinden” notundan sonra dolmakalemle “Kırım” kelimesi yazılmıştır. Bu not şiirin yazıldığı yere işaret demektir. Aşağıdaki mısralar şöyle hulâsa etmemize sebep oldu:

*Alvido, Şafîqa, alvido, / “Elveda, Şefikâ, elveda,
Bardoshliman garchi sitamga. / Dayanıklıyım zaten siteme .
Kutmasa-da garchi u Laylo, / Beklemezse bile o Leylâ,
Men qaytaman O'zbekistonga, / Döneceğim Özbekistan'a,
Alvido, Şafîqa, alvido, / Elveda, Şefikâ, elveda.”*

Bu mısralar, Kırım Türkleri yanlısı olduğundan “Kırım Tatar şairi” diye anılan şairin 1965 yılında Kırım’da bulunduğunu gösterir. Hem de yayınlarda mezkur diziyeye ait olduğu kaydedilmemiş yine bir şiirin “Kırım Hayalleri” dizisinden olduğunu kanıtlar. “Sahiplerinin Bırakıp Gittiği Ev” şiirini siz de okursanız, sizin fikriniz de öyle olacak.

Kim bor? Bo'm-bo'sh uy, chor atrof qorong'u / Kim var? Bomboş ev, her taraf karanlık.

Yastangan samoning rangi o'chibdir. / Yaslandığı semanın rengi solmuştur.

Kim bor? Bo'm-bo'sh uy, chor atrof qorong'u / Kim var? Bomboş ev, her taraf karanlık.

Ko'chmishlar. Yulduzlar qayga uchibdir? / Göçmüşler. Yıldızlar nereye göçmüşler?

Qorong'u, chor atrof qorong'u. Yo'q, yo'q. / Karanlık. Her taraf karanlık. Yok, yok.

Cheki yo'q sahrodek yahlagan taqir. / Sonsuz çöl gibi kurumuş tamtakır.

Qorong'u, chor atrof qorong'u. Yo'q, yo'q. / Karanlık, her taraf karanlık. Yok, yok.

Beçare bom-boş üy, ey seg'ir... / Zavallı bomboş ev, ey kimsesiz...¹⁰

Dördüncü mısradaki şair “Göçmüşler. Yıldızlar nereye göçmüşler?” derken önce sadece “Göçmüşler” der, sonra tek kelimeyle yetinmez ve “Yıldızlar nereye göçmüşler?” ifadesiyle istifham yapar. Bu istifhamla ev sahiplerini yıldızlara benzeter. Çünkü şaire göre bu evin sahipleri yıldızlar gibi idi. O yıldızlar cehalet karanlığına batmış bir milleti aydınlattılar, onlara kutup yıldızı olup yön gösterdiler, uyuyan milleti uyandırdılar, onlara kimliklerini, kim

¹⁰ Şiir, Hikmet Koraş tarafından Türkçeye aktarılmıştır (2009: 346).

olduklarını hatırlattılar. Bu ifadeyi tevriyeli olarak değerlendirip kayan yıldızlara benzetildiğini de kabul etmek mümkün. Bu yıldızlar kim bilir dünyanın hangi tarafına uçmuşlar, belki bu dünyadan göçmüşlerdir? Bunu bilen yok. O yüzden şair mısraı soru ile bitirir. Çünkü Kırım halkı dağıtılmış, saçılmış idi. İşte, bu evin gerçek sahibi nerede? Bunu kimse bilmiyor. Şair ev sahiplerinin kötü kaderine işaret ediyor.

Şairin "Sen Uyuyorsun" şiirindeki

Huv, tosh devorli uyingni tanidingmi, ey shovvoz? / "Hu! Taş duvarlı evini tanıdın mı delikanlı?

Bu yerda sen uch oy yashading / Orada sen üç ay yaşadın.

Uch oy, halos / Üç ay tamı tamına.

Shuni ham onangning qornida.../ Hem de annenin karnında ..." (Koraş, 2009: 358)

mısraları "Sahiplerinin Bırakıp Gittiği Ev"i hatırlatır. Şiirin anlamına göre "Bu şiir Kırım'da yazılmıştır" diyebiliriz. Ama incelediğimiz kaynaklarda buna işaret eden bir not görülemedi. Şiirde poetik fikir iyice gizlenmiştir. Bunun sayesinde Sovyet dönemi yayınlarında kolayca yayınlanmış "Bahçesaray Çeşmesi", "Şefikâ, Sitemkâr Dansöz", "Sahiplerinin Bırakıp Gittiği Ev" şiirleri Rauf Parfi'nin Kırım'da bulunduğu delilidir.

"Peki, Rauf Parfi Kırım'a nasıl gidebildi? Kırımlılar oradan kovulmuşlardı ya?! "Kırım Tatar şairi" diye suçlanan insanın Kırım'a gitmesine nasıl izin verdiler?" şeklindeki akla takılan soruları cevaplamak için geçmişe dönmek mecburiyetindeyiz. 28 Nisan 1956 tarihinde SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu Fermanı ile sürülmüş halklar affedilmiş, ama yurdundan kovulmuş her insana, "Ben (adı, soyadı) Yüksek Sovyet Prezidyumu Fermanı ile sürgünden azat edildiğimi öğrendim. Sürgün zamanında benden alınanların geri verilmeyeceği ve önce yaşadığım yere dönmem yasak olduğu konusunda uyarıldım." ibarelerinin bulunduğu bir belge düzenlenip imzalatılmıştır (Пулатов, 1989: 7-10).

Sürgün edilenlerin çoğu bu belgeye imza atmaya razı olmadılar. Bu insanlar Sovyet Komünist Partisi'nin XX genel kurulunda adaletin tecelli edeceğini umuyorlardı. Üç sene sonra SSCB Yüksek Sovyeti'nin toplantısında Çeçen, İnguş, Kalmık, Karaçay ve Balkar halklarının vatanlarına dönmelerine izin verildi fakat Kırım Türklerinin dönmelerine izin yoktu (Pulato, 1989: 7-10). Bu haksızlık Kırım Türklerinin millî bağımsızlık hareketlerini başlatmalarına sebep olmuştu (Pulato, 1989: 7-10). Şairin şiirlerine göre hükmedersek, bu hareket boşa gitmemiş, yurda dönme yolu açılmıştır. "Kırım Hayalleri" Şiir Dizisindeki bazı şiirleri okurken, bunu hissederiz:

Qani otlan, qani otlan, / "Haydi, kalk, haydi, kalk,

Vatan bo'lsin ko'zingga nishon. / Vatan ola gözüne hedef.

Hey, qirimli og'ayni, shodlan, / Hey, Kırımlı kardeş, sen sevin,

Muborakbod kintlarga ishon. / Kutsal günlerin geldiğine inan.

Uzangiga dadil oyoq bos, / Üzengeye cesurca ayak koy,

Yelday ushsin endi tulporing. / Rüzgâr gibi uçsun ta ki atın.

Yo'llaringa yozib poyondo / Yollarına döşeyerek yaygı

Seni kutar ona-tuprog'ing. / Seni bekliyor ana toprağın." (RÖA, ÇR, DYN)

Şairin "Sen uyuyorsun" şiiri yirmi yıl önce sekiz aylık rüşeym halinde vefat etmiş bebeğe hitaben yazılmıştır:

Sen uxlab yotibsan / "Sen uyuyorsun,

Shirin tushlar ko'rib / Şirin düşler görerek.

Zarra-zarra tuproqlar – oltin... / Zerre kadar topraklar altın... ”

Merhum yabancı toprakta yatıyor, ama bu toprak altın kadar kıymetlidir. Çünkü o merhumu kucağına almış, dünyaya göz açıp kendi vatanını görme saadetinden mahrum edilmiş bir insana ebedî rahat verebildiği için altındır bu toprak. Bu mısraları yazan şair için de bu toprak altındır. Şiir mısralarında “*zerre kadar toprak*” kucağında “*şirin düşler görmekte olan*” bebek kısmetindeki acı sayfalar birer birer açılır. Bilindiği kadarıyla yirmi yıl önce anne rahminde üç aylık oğulcuk olan bu insanın babası “*cenkte vicdanıyla şehit düşmüş*”. Demek ki, o vatanını son nefesine kadar korumuştur. Ama sevdiğinin yanına dönmek, onun vücudunda yaşamakta olan çocuğunu görmek kısmet değilmiş. Vatanı uğrunda, tek çocuğunu vücudunda taşımakta olan sevgili eşi ve doğacak bebeğinin parlak geleceği için seve seve can vermiştir o.

Peki, böyle kutsal arzular uğrunda savaşmış, şehit düşmüş insanın eşi ne durumdaydı? Maalesef, karısının kısmeti kocasınınkinden de korkunç ve dehşetlidir. Zavallı kadıncağız hem eşinden cüda olmuş, hem yurdundan kovulmuş. “*Nefesler sönmekte olan karanlık vagon içinde*” vatanından sürülmüştür. Hamile halinde, Sovyetlerin vagonunda tonlarca etin bir parçası gibi muamele görmüş, birilerinin ölmekte olan kalabalığın arasında aç, uykusuz, yarını ne olacağı belirsiz durumda, meyustur. Trenden indikten sonra da bu işkenceler azalmaz. Yabancı bir coğrafyada hamile kadın için sığınacak bir yerin bulunmadığı, aşağılayıcı, iğrenen bakışlara maruz kalmış, aç ve susuz kadının kendisini unutmamasına, karnındaki sekiz aylı bebeğini düşürmesine sebep olmuştur. Annenin bu durumu şair mısralarında şöyle anlatır:

Onajoning jinni bo'lgan / “Annen çıldırmıştır.

Vahshatdan / Vahşetten.

Nohaqliktan jinni bo'lgan / Haksızlıktan delirmiş.

Mushtipar onang... / Zavallı annen... ”.

Yirmi bir yıl geçti. Kırımlıların Kırım’a dönmelerine izin verildi. Böyle bir durumda Rauf Parfi gurbetteki her insanın kendi Vatanına dönmelerini istiyor. Hatta, sekiz ay anne karnında yaşayan, dünyaya gözlerini açmadan öldürülen bebeğin de. “*Altın toprakta yatıyor, şirin düşler görüyor*” olmasına rağmen...

Yurda dönme gurbetteki Kırımlıların kutsal amacıydı. İzin de verildi. Ama başka bir problem vardı, geri dönenlere ikamet izni verilmedi. İkamet izni olmadıkça ne ev alabilirler, ne de iş bulabilirlerdi. Böylece vatanına dönen olan Kırımlılar durduruldu. Bu yasa sadece Kırım Türkleri için yürürlükteydi. Edindiğimiz bilgilere göre son yirmi yılda SSCB’nin başka yerlerinden 600 000 kişi Kırım’a göçürülmüştür (Pulatov, 1989: 7-10).

“*Kırım Hayalleri*” Şiir Dizisinin esas kahramanı kadınlardır. Şair sürülmüş Kırımlı kadını çeşitli durumlarda tasvir eder. Kırımlı kadının feci hayatını yansıtmak için türlü üslupları kullar. Örneğin, “*Türk Kadını İbadeti*” nde müellif nutku vasıtasıyla Kırımlı kadının yaşadıkları çok etkili olarak ifade edilmiştir. “*Şefika, Sitemkâr Dansöz*” şiirinde ise müellif nutku doğrudan doğruya kahramana yöneltilmiştir. “*Hicrette Anne Ninnisi*” şiiri, kahramanın konuşması şeklinde yaratılmıştır. Ninni söylemekte olan anne bebeğine yüreğini açar. Böylece gurbetteki annenin iç dünyası yansıtılır.

“*Hicretteki Anne Ninnisi*” şiiri¹¹ 1965 yılında düzenlenmiş “*Kırım Hayalleri*” Şiir Dizisinden yer almamıştır. Çünkü şiir 1973 yılında yazılmıştır. Anlaşıyor ki, Rauf Parfi’nin konuyla ilgili duyguları uzun sürmüştür. Şiir altı mısralık bentlerden oluşmuştur.

Nido qıldim, nidolar qıldim, alla / “Nida ettim, nidalar ettim, ninni,

Seni yo'qdan binolar qıldim, alla / Ben seni yoktan var ettim, ninni”

¹¹ RÖA, ÇR, DYN.

mısraları tarce (nakarat) olarak her bent sonunda tekrar edilmektedir. Şiirde Kıımlı annenin acı kaderi ve dertleri her bentte daha güçlü ıstırapla tasvir edilmektedir:

*Shakar qo'zim, tushlaring bo'lsin shirin, / Şeker kuzum, düşlerin olsun şirin,
Sen mening jonimsan, sen mening tanim. / Sen benim canımsın, sen benim
tenim.
Onangning ko'ksida qasos yashirin, / Annenin göğsünde gizlenmiş intikam,
Yuragida o'q parchasi – Vatanım. / Yüreğinde ok parçası – Vatanım.
Nido qildim, nidolar qildim, alla, / Diledim Allaktan, yalvardım, ninni,
Seni yo'qdan binolar qildim, alla / Seni ben yokluktan apardım, ninni. (Koraş,
2009: 456)*

Bu şiiri yazarken Rauf Parfi öyle yol tutmuş ki, tasvir edilen annenin Leningrad'dan göçürülenlerden mi yoksa Kırım'dan kovulanlardan mı olduğunu anlamak imkânsızdır. Çünkü her ikisi de vatanından ayrılmış, ikisinin yurdunu da “yavuz yıldırım“ basmış, ikisi de eşinden kara haber almış. Bu sebeple Sovyet sansürü bu şiirin yayınlanmasına engel olamamış. Şiir şairin bütün kitaplarında yayınlanmıştır. Aslında şiirin kime ithaf edildiğini anlatan ipucu var. Bu ipucu şiir başlığından sonraki “(1944)” hemde “Ayder Osman'a” notlarıdır. Bu konuda şair, “*Bu şiir Kırım Türklerine ithaf edilmiştir. “(1944)” notu ve “Ayder Osman'a” cümlesini hicret etmiş Tatar kardeşlerimize işaret olarak yazmışım.*” (Parfi, 1993: 13) cümlelerini yazmıştır.

“*Kırım Hayalleri*” Şiir Dizisine dikkat edildiğinde yalnız bu şiirin değil, “*Vatan*” başlıklı bir başka şiirin de Ayder Osman'a ithaf edildiğini görürüz. “Ayder Osman kimdir?” ve “Rauf Parfi Ayder'i nereden biliyor?” sorularının cevabı Rauf Parfi'nin fikir ve duygularının gelişmesi ile Kıımlılara duyduğu ilginin, Kıımlılarla ilgili bilgisinin kaynağını da açıklar. Edebiyatçı Numan Rahimcanov'un verdiği bilgiler konuya ışık tutuyor.

“*Biz akran öğrenciler yaşça biraz büyük olan (...) Ayder Bey'e 'Osmanoğlu' diye sesleniyorduk. Ünlü yazar Ayder Osmanoğlu Kırım vilayetinin Beşkurt-Vakıf köyünde doğmuştur. 1952-1956 yıllarında Mergilan Pedagoji Kolejinde okudu. Altıarık ilçesi okullarında öğretmen olarak çalıştı. 1960-1965 yıllarında Taşkent Devlet Üniversitesi (TaşDÜ) Gazetecilik Fakültesinde okudu.*

60'lı yıllarda TaşDÜ'nün Filoloji Fakültesi Hadra'daydı. Fakülteye gidip gelmenin kolay olması için Rauf Parfi sınıftaş dostu Ayder Osman'la birlikte Eskişehrin Karadut, Sebzar semtlerinde kiralık evlerde oturmuştur.” (Parfi, 2013: 323-324).

Rauf Parfi ve Ayder Osman'ın bu derece yakın münasebette olduklarını öğrenince şairin mısraları bu arkadaşına ithaf edildiğini kolayca anlamak mümkün:

*Vatandosh, yurtıngdan ayrısan, / Yurttaşım, ayrılmışsın yurdundan,
Ayrısan yurtıngdan, vatandosh. / Ayrılmışsın yurdundan sen, yurttaşım.
Men vatandan bir on ayrılısam / Ben vatandan bir an ayrılır isem,
O'sha zamon bo'lurman ado. / O lâhzada hemen ölürüm.
Sen hayolan qoshimga kelib, / Hayalimde yanıma gelip,
Ostonamda o'ltirasan jim, / Eşiğimde oturuyorsun sessizce.
O'ltirasan qovog'ing soliq, / Oturuyorsun yüzün asıktır,
Dard yozig'lik yuzıngda ajin. / Dert yazılı yüzünde kırışıklar.¹²(RÖA, ÇR, 19.
defter, s. 109)*

¹² RÖA, ÇR, 19. defter, s. 109

Bazı kaynaklarda “*Hicran*” başlığıyla yayınlanmış bu şiirin birkaç varyantı bulunmaktadır. Bazı varyantlar sekiz, bazıları on altı mısralıdır. On altı mısralı varyantlarda ilk kelime “*Yurttaş*” olduğu halde, sekiz mısralı varyantlar “*Yurttaş*”, “*Değerli*”, “*Ey, misafir*” kelimeleri ile başlar. Şiirin hiçbir varyantı yayınlanmamıştır. “*Değerli*” kelimesiyle başlayan bir varyant “*Kırım Hayalleri*” Şiir Dizisinde yer almıştır. Varyantlar hangi kelimeyle başlarsa başlasın, bize göre bu şiir Ayder Osman’a ithaf edilmiştir.

“*Kırım Hayalleri*” Şiir Dizisindeki şiirler, türlü karakterdeki insanları tasvir eder. Hem de bu şiirlerde onlara muvafık yaratılmış poetik kahramanlar da vardır. Kuş böyle bedîî vasitalardandır. Rauf Parfi, Kırimlı kahramanlarını belli durum ve şahsiyetine göre çeşitli kuşlara benzetiyor. Meselâ, yurdundan uzakta yaşamakta olan Şefikâ’yı “*Kuşu gibi kanatlarını aç...*” derken kuğuya benzetmiş; “*Hicrette Anne Ninnisi*” şiirinde anne dilinden “*Bağlarda ötüyor karakargalar, Bağlar bülbülünden ayrıldı, yavrum*”, derken yurdundan ayrılanları bülbüle ve ayrılanların yerine gelenleri kargaya benzetir. Böylece birbirinden çok farklı olan, farklı manaların ifadesine hizmet eden kuşları karşılaştırır. Şairin “*Ufuk yaralanmış, kırmızı*” diye başlayan şiirinin ilk varyantlarından birinin başlığı “*Turnalar*”dır. Rauf Parfi bu şiirde Özbekistan’dan kendi vatanına dönmekte olan Kırim Türklerini bir turna sürüsüne benzetir:

Turnalar, alvonga yozdingiz nelar, / “Turnalar ufuklara yazdınız neleri,

Nechun dil qovrilib ketdi sitamdan. / Niçin yürek yandı sitemden?

Ah urib so’yladi menga turnalar: / Ah çekerek dedi bana turnalar:

-Ayrilib qoldik-ku O’zbekistondan. / “Ayrılmak zorundayız Özbekistan’dan”.

(RÖA, ÇR, DYN)

Bu mısralarda şair, Kırim halkının Özbekistan’ı da kendi vatanıymış gibi sevdiğini vurgulamak istiyor ama vatan vatandır...

Kapağında 1968 yazılı bir defterinde Rauf Parfi “*Vatana Dönmek*” başlığıyla 12 maddeden oluşan fikirlerini yazmıştır. Bu fikirler Vatan konusunda, vatanına dönmekte olan Kırimlılar hakkındadır. Bazı fikirleri şunlardır: “1. Dünyada en büyük ve kudretli duygu vatan sevgisidir. *Ölmekte olan gecede sanki, yaşayan ışık, / Arkadaşlar, anne Vatan duygusu demek.* 5. Halkı kendi vatanından sürmek tüm insanlığa ihanet etmek demektir. 10. *Seni kovulanlar kovdular, / Hain diye suçladılar seni hainler.* 11. *Bugün Vatanına dönmektesin, / Sağ olasın, ebedî ola ana Vatanın.* 12. Ama candan sevdiğin o güzel yurdunda ikinci anneni, yani Özbekistan’ı asla unutma¹³. Rauf Parfi Kırimlı kardeşlerini böylece yolcu etmiştir. Maalesef, onların kendi vatanında kalıp kalmadığı ve ne durumda oldukları konusunda bilgimiz yoktur.

Rauf Parfi’nin yurdundan sürülmüş Kırimlılar konusundaki son şiiri 1973’te yazılmıştır. Bundan sonra şair bu konuda şiir yazmamış. Ama Özbek edebiyatında Rauf Parfi’yle başlamış Kırim konusu devam etmiş, edebî gelenek haline gelmiştir. Abdulla Şir’in “*Bahçesaray Balladı*”, “*Hangi Asır, Hangi Yıl, Aydan...*”, “*Destandan Sonra*”, “*Kızıl Şalonlar*”, “*Kırım’daki İcat Evinde*”, “*İki Ok*” şiirleri, Hurşit Devran’ın “*Karadağ Defteri*” Şiir Dizisi ve Osman Koçkar’ın “*Sürü*” şiirleri Özbek edebiyatının bu konudaki güzel örnekleri sayılır.

“*Kırım Hayalleri*” Şiir Dizisinin tespiti ve tamamlanması şair hakkında karanlıkta kalan bazı notaların aydınlanmasına sebep olmuş, bazı yanlış bilinenler düzeltilmiş edebiyat tarihimize mal olacak bazı detaylar tespit edilmiştir. Bunlar

1. Şairin özel arşivini esas alarak bugüne dek müstakil bir eser halinde yayınlanmamış olan “*Kırım Hayalleri*” Şiir Dizisi tamamlanmış ve tertip edilmiştir.

¹³ RÖA, ÇR, 20. defter. s. 1-3. Son maddeden sonra Rauf Parfi imza atmış, imzadan sonra yine iki cümle eklenmiştir: 13. Lenin’in yüzyılında. 14. Meyus sevinç.

2. Hiçbir kaynakta ‘Kırım Hayalleri’ Şiir Dizisine mensup olduğu kaydedilmemiş “*Türk Kadını İbadeti*”, “*Sahiplerinin Bırakıp Gittiği Ev*”, “*Turnalar*”, “*Sen Uyuyorsun...*” şiirlerinin bu Şiir Dizisine ait olduğu anlaşılmış ve diziye dâhil edilmiştir.

3. Sovyet sansürü yüzünden kısaltılmış veya ciddî tahribe uğramış şiirlerin özgün ilk varyantları ilk defa tespit edilmiştir.

4. Şairin eserlerinde Kırım konulu şiirlerin yazılma sebepleri incelenmiş ve şairin Kırım Türkleri ile yakın ilişkisinin sebepleri anlatılmıştır.

5. Şiir Dizisindeki şiirlere göre Rauf Parfi'nin henüz öğrenciyken Sovyet mefkûresi ve dâhilerine münasebetinin olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

6. Şairin ilmî biyografisinde çok önemli olan etken, yani 1965 yılında Kırım'da bulunduğu tespit edilmiştir.

7. Rauf Parfi tarafından başlatıldığı anlaşılan vatanından sürülmüş Kırımlılar konusunun Özbek edebiyatında Rauf Parfi'den sonra da devam ettirildiği ve bir gelenek olduğu, bu geleneğin başlatıcısının Rauf Parfi olduğu tespit edilmiştir.

Kısaltmalar

RÖA : Rauf Parfi Özel Arşivi

ÇR : Çarşam Roziyev

DYN : Daktilo ile Yazılmış Nüsha

NKVD : (Narodny komissariyat vnutrennih del) (Rusça Народный комиссариат внутренних дел) İçişleri Halk Komiserliği

Kaynakça

- Koraş, H. (2009). *Özbek Şairi Rauf Parfi*. 1. Baskı, Konya: Kömen Yayınevi.
- Sel, Ü. (1997). *Kırım ve Kırım Türkleri*. Ankara: Kırım Dergisi Yayınları.
- Davron, X. (1997). *Bahordan bir kun oldin*. Toshkent: Şarq.
- Qo'chqor, U. (1991). *Quvg'in Og'ir karvon*, Toshkent: Adabiyot va San'at Nashriyoti.
- Rauf, P. (1975). *Xotirot*. Toshkent: Adabiyot va San'at Nashriyoti.
- Rauf, P. (1981). *Qaytish*, Toshkent: Adabiyot va San'at Nashriyoti.
- Rauf, P. (1993). *Tarjimai holim Yoshlik*. S. 1. 13-17.
- Rauf, P. (2013). *Sakina*. Toshkent: Muharrir.
- Pulatov, T. (1989). Kırımtatarlar Natidjeni Sabırsızlıkken Bekleyler. *Yıldız*. №3, 7-10.
- Rauf Parfining shaxsiy arxividagi qo'lyozmalar.
- Rahimjon, R. (2015). *Shoir Rauf Parfi bilan Suhbat, Adabiyotdan Chiqish*. Toshkent: Akademiashr.
- Azam, O'. (1990). Haq yo'li, albatta, bir o'tulgusi.../Rauf Parfi bilan suhbat. *Mushtum*, S. 22, B. 16-17.
- Sher, A. (2012). *Gul Yillar, Bulbul Yillar*. Toshkent: G'afur G'ulom Nomidagi NMIU.

Etik, Beyan ve Açıklamalar**1. Etik Kurul izni ile ilgili;**

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Üniversitesi Etik Kurulu'nun tarih sayı ve karar..... ile etik kurul izin belgesi almış olduklarını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.